

CÔNG NHẬN HỖ TRỢ CHO MỘT THẾ GIỚI AN TOÀN HƠN

Vũ Xuân Thủy

Văn phòng Công nhận Chất lượng

Thông qua việc áp dụng các tiêu chuẩn quốc gia và quốc tế, các chính phủ, doanh nghiệp và xã hội đều khẳng định: Công nhận hỗ trợ cho một thế giới an toàn hơn. Với bề dày kinh nghiệm của một người đã và đang làm việc trong lĩnh vực công nhận, tác giả đề cập đến sự phát triển của hoạt động công nhận cấp khu vực nói chung và một số vấn đề liên quan đến triển khai thực hiện các quy định đối với tổ chức đánh giá sự phù hợp (ĐGSPH) ở Việt Nam trong thời gian qua.

Ngày công nhận thế giới năm nay (9/6/2018) được các tổ chức quốc tế về công nhận lựa chọn với chủ đề “Công nhận hỗ trợ cho một thế giới an toàn hơn”. Có thể thấy, hoạt động công nhận đã trở thành một công cụ hữu hiệu được thừa nhận rộng rãi ở nhiều nước trên thế giới, góp phần tích cực đem lại một thế giới an toàn hơn (từ môi trường làm việc, quá trình vận chuyển cho đến đồ dùng, thực phẩm chúng ta sử dụng trong cuộc sống hàng ngày...).

Ngày công nhận thế giới năm nay diễn ra trong bối cảnh có nhiều thay đổi lớn liên quan đến hoạt động công nhận trong khu vực cũng như tại Việt Nam. Tính đến thời điểm hiện tại, khu vực châu Á - Thái Bình Dương có hai tổ chức công nhận là Hiệp hội tổ chức công nhận cho phòng thí nghiệm và tổ chức giám định (APLAC) và Hiệp hội tổ chức công nhận cho tổ chức chứng nhận (PAC). Cả APLAC và PAC đều là các tổ chức chuyên ngành của Tổ chức hợp tác kinh tế châu Á - Thái Bình Dương (APEC) và được APEC dựa vào khi triển khai các chính sách để giảm các hàng rào kỹ thuật nhằm thúc đẩy thương mại trong khu vực.

Về phạm vi hoạt động, APLAC và PAC đều có chung mục tiêu thúc đẩy hoạt động công nhận nhằm tạo ra sự tin cậy vào kết quả ĐGSPH, từ đó hỗ trợ cho một thế giới an toàn hơn.

Từ lâu, hai tổ chức này đã hướng tới sự hợp nhất nhằm tạo thuận lợi cho hoạt động công nhận. Ý tưởng này chính thức được đề xuất từ năm 2016 và đã được nhất trí tại cuộc họp Đại hội đồng của cả hai tổ chức. Với sự nỗ lực phấn đấu của cả APLAC và PAC, việc hợp nhất đã được thống nhất. Tổ chức mới về công nhận của khu vực sẽ được thành lập với tên gọi là APAC và sẽ chính thức hoạt động kể từ ngày 1/1/2019. APAC không chỉ là đại diện cho tất cả các mảng hoạt động của APLAC và PAC trước kia mà còn là đại diện cho các tổ chức công nhận trong khu vực châu Á - Thái Bình Dương tại các tổ chức

công nhận quốc tế IAF và ILAC.

Dưới góc độ chuyên môn, năm 2018 cũng là một năm bận rộn với các tổ chức công nhận. Trong năm nay, các tổ chức công nhận đều đang trong quá trình xây dựng lộ trình chuyển đổi sang phiên bản mới ISO/IEC 17011:2017 (yêu cầu cho tổ chức công nhận) đã được ban hành thay thế cho phiên bản ISO/IEC 17011:2004 (TCVN 17011:2007). Ngoài ra, tổ chức công nhận cũng phải công bố lộ trình chuyển đổi cho các phòng thí nghiệm từ việc áp dụng tiêu chuẩn ISO/IEC 17025:2005 (TCVN 17025:2007) sang áp dụng phiên bản mới ISO/IEC 17025:2017.

Tại Việt Nam, hoạt động công nhận và ĐGSPH ngày càng được Nhà nước và các bộ, ngành chức năng quan tâm, thể hiện ở việc Chính phủ đã ban hành hai nghị định về hoạt động ĐGSPH là Nghị định số 105/2016/NĐ-CP quy định về điều kiện hoạt động của tổ chức kiểm định, hiệu chuẩn, thử nghiệm phương tiện đo, chuẩn đo lường (NĐ 105) và Nghị định số 107/2016/NĐ-CP quy định về điều kiện kinh doanh dịch vụ ĐGSPH (NĐ 107). Mặc dù hai nghị định nêu trên đã đưa ra được cơ sở pháp lý chắc chắn cho việc triển khai quản lý hoạt động ĐGSPH, nhưng qua thực tiễn áp dụng (đặc biệt là NĐ 107) đang nảy sinh một số vấn đề cần phải nghiên cứu và có giải pháp phù hợp. Cụ thể:

Do NB 107 quy định, để có đủ điều kiện đăng ký hoạt động, các tổ chức ĐGSPH phải tuân thủ theo các yêu cầu nêu trong các tiêu chuẩn quốc tế tương ứng (ví dụ tại Điều 5 NB 107 quy định phòng thí nghiệm phải áp dụng và phù hợp với tiêu chuẩn ISO/IEC 17025, Điều 13 quy định tổ chức giám định phải áp dụng và phù hợp với tiêu chuẩn ISO/IEC 17020, hay Điều 17 yêu cầu tổ chức chứng nhận hệ thống quản lý phải áp dụng và tuân thủ tiêu chuẩn ISO/IEC 17021-1...). Để chứng minh với cơ quan quản lý khi đăng ký hoạt động, các tổ chức ĐGSPH phải nộp rất nhiều hồ sơ để khẳng định họ đã thực hiện và phù hợp với tiêu chuẩn tương ứng. Nếu các tổ chức ĐGSPH đã được công nhận thì việc chứng minh sẽ đơn giản hơn. Tuy nhiên, trong các nghị định không nêu rõ một tổ chức ĐGSPH mới thì có được xin công nhận trước rồi mới xin đăng ký hay phải làm theo cách ngược lại?

Một bất cập nữa là yêu cầu đối với việc đăng ký hoạt động quá đi sâu vào chi tiết, ví dụ như để được đăng ký cho một phòng thí nghiệm thì hồ sơ phải liệt kê tất cả các phép thử của phòng thí nghiệm đang thực hiện dịch vụ cho khách hàng. Tuy vậy, vấn đề là trong thực tiễn các phòng thí nghiệm sẽ thường xuyên bổ sung các phép thử mới nhằm đáp ứng yêu cầu khách hàng và thị trường, do vậy với quy định như vậy thì phòng thí nghiệm liệu có cần phải chờ đăng ký xong phép thử mới với cơ quan chức năng rồi mới được bắt đầu cung cấp dịch vụ cho thị trường hay không? Và nếu vậy thì điều này sẽ làm khó cho phòng thí nghiệm trong việc đáp ứng yêu cầu của thị trường.

Quy định về nơi đăng ký tại các bộ, cơ quan quản lý chuyên ngành (Điều 4 NB 107) cũng nảy sinh những khó khăn trong việc áp dụng. Nhiều tổ chức ĐGSPH tỏ ra lúng túng khi không rõ mình thuộc ô nào để đăng ký bộ/ngành tương ứng. Trong một số trường hợp, một tổ chức ĐGSPH

cụ thể có thể lựa chọn bộ/ngành nào họ thấy dễ dàng để đăng ký hoặc khi không đăng ký được ở một bộ/ngành này sẽ tìm đến một bộ/ngành khác để đăng ký. Như vậy sẽ phát sinh việc không đảm bảo sự nhất quán giữa các bộ/ngành trong đăng ký và sự liên thông về thông tin của các tổ chức ĐGSPH đã đăng ký. Vấn đề nữa là một số đơn vị chuyên ngành nằm trong các bộ chuyên ngành được thành lập để thực hiện chức năng ĐGSPH chuyên ngành (ví dụ các trung tâm kiểm nghiệm thuốc), như vậy các đơn vị này có cần phải đăng ký theo NB 107 nữa hay không?

Việc quản lý chồng chéo giữa các bộ/ngành cũng gây khó khăn cho việc tuân thủ của các tổ chức ĐGSPH. Ví dụ, một phòng thí nghiệm tiến hành thử nghiệm các chỉ tiêu về môi trường như hiện nay sẽ phải được Bộ Tài nguyên và Môi trường đánh giá và được đăng ký theo NB 127/2014/NB-CP quy định điều kiện của tổ chức hoạt động dịch vụ quan trắc môi trường. Như vậy, các phòng thử nghiệm này có cần phải đăng ký theo NB 107 nữa hay không?

Đối với tổ chức giám định, vấn đề chưa rõ ràng hiện nay là, với các tổ chức giám định cung cấp dịch vụ giám định thương mại theo yêu cầu của khách hàng thì các tổ chức này và lĩnh vực hoạt động này có phải đăng ký theo NB 107 nữa không, hay chỉ cần tuân thủ theo Luật Thương mại?

Với những bất cập nêu trên, xét thấy nên làm rõ mục đích của việc đăng ký hoạt động. Nếu mục đích của việc đăng ký là để có số liệu tổng quan về các tổ chức ĐGSPH đang hoạt động ở Việt Nam thì yêu cầu của việc đăng ký cần giản đơn và nhanh chóng hơn hiện nay. Còn nếu việc đăng ký nhằm mục đích kiểm soát năng lực các tổ chức ĐGSPH thì cơ quan chức năng khó có đủ nguồn lực (năng lực kỹ thuật và nguồn nhân sự, thời gian) để hoàn thành mục đích này. Nếu không rõ ràng trong mục

đích và các yêu cầu triển khai thích hợp tương ứng thì việc đăng ký khó đạt được mong muốn kỳ vọng.

Nhìn về phía trước, Việt Nam chúng ta vẫn có thể tự hào về cơ sở hạ tầng chất lượng quốc gia, trong đó có hoạt động công nhận và ĐGSPH nếu so sánh với các quốc gia lân cận khi họ còn chưa xây dựng được nền tảng này như Lào, Campuchia, Myanmar hay Brunei. Văn phòng Công nhận chất lượng (BoA) là tổ chức công nhận của Việt Nam hiện đang là thành viên đầy đủ ký thỏa ước thừa nhận lẫn nhau với các tổ chức công nhận quốc tế IAF, ILAC cho 9 chương trình công nhận gồm: Thử nghiệm, hiệu chuẩn, xét nghiệm y tế, giám định, QMS, EMS, FSMS, Product và Global-Gap với tổng số hơn 1.000 tổ chức ĐGSPH trải rộng trên cả 63 tỉnh/thành phố. Hoạt động công nhận hiện nay cơ bản đáp ứng phần lớn các chương trình của các tổ chức ĐGSPH đang cung cấp ở Việt Nam. Ngoài cung cấp dịch vụ công nhận cho các tổ chức ĐGSPH trong nước, với trách nhiệm được Nhóm công tác ĐGSPH của ASEAN (WG2) giao, BoA đang cung cấp dịch vụ công nhận cho một số phòng thí nghiệm và tổ chức giám định của một số nước trong ASEAN, trong đó có Viện Đo lường Campuchia và Viện Đo lường Lào (đang chuẩn bị đánh giá).

Với sự chung tay của các ngành, cơ quan hữu quan cũng như hàng trăm chuyên gia trong các lĩnh vực kỹ thuật khác nhau, có thể nói Việt Nam chúng ta đang triển khai tốt hoạt động công nhận. Với việc nghiên cứu áp dụng kinh nghiệm tốt của các nước trên thế giới và cân nhắc với thực tiễn Việt Nam, chúng ta hoàn toàn có thể sử dụng hiệu quả hoạt động công nhận phục vụ quản lý nhà nước và góp phần làm cho cuộc sống an toàn hơn cũng như có đóng góp tích cực cho thương mại và hội nhập của đất nước ✍